

Српско археолошко друштво
Завод за заштиту споменика
културе Ниш

СРПСКО АРХЕОЛОШКО ДРУШТВО

XLVII СКУПШТИНА И ГОДИШЊИ СКУП

Ниш, 30. мај – 1. јун 2024. године

Програм, извештаји и апстракти

Ниш 2024

Организациони одбор скупа

Душан Андрејевић, директор Завода за заштиту споменика културе Ниш
мр Александар Алексић, Завод за заштиту споменика културе Ниш
Ана Гавриловић МА, секретар Српског археолошког друштва
др Војислав Филиповић, потпредседник Српског археолошког друштва
др Адам Н. Црнобрња, председник Српског археолошког друштва

Научни одбор скупа

проф. др Душан Михаиловић, Филозофски факултет, Београд
prof. dr Martina Blečić Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)
prof. dr Boris Kavur, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper (SLO)
dr Daria Ložnjak Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb
dr Marko Dizdar, Institut za arheologiju, Zagreb
др Драган Милановић, Археолошки институт, Београд
др Надежда Гавриловић Витас, Археолошки институт, Београд
Ивана Грујић, Музеј Херцеговине, Требиње
др Драгана Вуловић, Археолошки институт, Београд
др Видан Димић, Археолошки институт, Београд
мр Александар Алексић, Завод за заштиту споменика културе Ниш
Ирина Кајтез, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд
др Теодора Младеновић, Филозофски факултет, Београд
Мина Амзирков, Филозофски факултет, Београд
мр Лидија Баљ, Музеј Војводине, Нови Сад
др Војислав Филиповић, Археолошки институт, Београд
др Адам Н. Црнобрња, Народни музеј Србије

Приредили: Адам Црнобрња и Војислав Филиповић

Издавач: Српско археолошко друштво, Београд и Завод за заштиту споменика културе Ниш

За издавача: Адам Црнобрња и Душан Андрејевић

Штампа: Пунта ДОО, Ниш

Тираж: 200

Бесплатан примерак • ISBN 978-86-80094-26-7

Република Србија

XVII скупштина и годишњи скуп Српског археолошког друштва и штампање ове публикације финансирани су средствима Министарства културе и Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

зи претпостављај да су се жене и деца склонили у оближњу пећину, док су мушкарци вероватно отишли да се боре против непријатеља, највероватније Словена и Авара. Лош исход тог окршаја претворио је пећину у масовну гробницу заглављеног хришћанског грчког становништва. Мистериозан пример пећине у Андрици на сликовит начин означава односе најранијих паганских Словена и домицилног грчког становништва. Нарочито интересантна је контекстуализација материјалних остатака рановизантијског становништва у доба словенске најезде, како би се утврдила природа односа Византинаца према најранијим Словенима, са археолошке тачке гледишта.

Милица Радишић, Археолошки институт, Београд

АРХЕОЛОШКИ ПОДАЦИ О УГАРСКОМ УТИЦАЈУ НА ЦЕНТРАЛНОМ БАЛКАНУ У 11. И 12. ВЕКУ

Током средњовековног раздобља односи Угарске са њеним јужним, централнобалканским суседима, Византијом, Србијим и Бугарском, били су вишезначни, али пре свега подстакнути политичким интересима и тежњом за ширењем територија. Угарска је настојала да заузме византијске области и градове у жељи за стицањем блага и хришћанских реликвија, међутим, никада није успела да дуготрајно наметне власт јужно од Саве и Дунава, као што јој је пошло за руком када је реч о територијама у саставу данашње Хрватске. У изворима развијеног средњег века познато је неколико епизода које описују мађарско освајање Београда и њихове упаде на југ, до Скопља, Ниша и Софије (1004, 1071, 1072, 1127, 1183). У овом раздобљу су вођени сукоби и на територији Срема где се периодично смењивала византијска и угарска власт. Поставља се питање како је оваква атмосфера утицала на културне и привредне токове у региону. Археолошки подаци показују да је различита византијска роба стизала на територију Угарске у мањем или већем обиму, претпоставља се, посредством трговине, у мађарским освајањима или са миграцијама становништва. Византијски производи су представљали жељену и ексклузивну робу широм Европе, те је сасвим очекивано да се налазе и у Карпатској котлини. С друге стране, оскудна су сазнања о производима угарског радионичког порекла на централнобалканском простору. Према тренутно доступној, објављеној грађи, закључује се да су налази са севера концентрисани управо на рутама мађарских кретања која су позната из извора, тј. на подручју између Београда и Пожаревца,

у Поморављу, у Нишу и на Косову. Намера саопштења је да се разматре обим и карактер археолошких података који сведоче о зрачењима угарске сфере јужно од Саве и Дунава, при чему ће посебан акценат бити на налазима који у досадашњим истраживањима нису били препознати као производи из угарског миљеа.

Марина Бунарџић, Републички завод за заштиту споменика културе
Београд

СРЕДЊОВЕКОВНО НАСЛЕЂЕ НА РАДАН ПЛАНИНИ У ЗОНИ СТУДИЈЕ ЗАШТИТЕ ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈУ ДРЖАВНОГ ПУТА ПРОЛОМ – БЕГОВИЋА ГРОБ – ИВАЊЕ (ЦАРИЧИН ГРАД) И БОЧНИХ ПУТЕВА

Током израде студије заштите за рехабилитацију путева преко Радан планине и њеног подножја, Републички завод је, осим рекогносцирања терена, пратио и земљане радове на самој траси. Том приликом су, између осталих, документовани археолошки локалитети који се могу определити у време позног средњег века и касније, од којих су неки већ познати археолошкој јавности. Осим убицирања и описа самих налазишта, начињена је фото и техничка документација (у мери у којој је то било могуће без археолошких ископавања), за већину археолошких локалитета. Овом приликом треба поменути гробља у местима Пролом и Велико Пуповце, цркве са гробљима у Власову, Богујевцу и Доњем Статовцу, цркве у селима Ивање, Мала Власа, Ргаје Град, Старо Село и Бублица (и уништену цркву у Арбанашкој), текије у Драгом Делу и Злати, као и локалитете на којима има трагова рударења на Ивањској и Драгоделској реци. Археолошки надзор ће бити настављен када се поново активирају незавршени земљани радови за државне путеве преко Радан планине, поготову што је на неким локацијама у селима Добра Вода и Ивање неопходно извршити претходна заштитна археолошка ископавања.

Паралелно су, у оквиру студије заштите, прикупљани сви микропоними који се везују за предхришћански период овог подручја, док су документована рановизантијска налазишта делимично приказана на средњовековној секцији у Котору, а делом ће бити представљена на Секцији за заштиту археолошког наслеђа (Предност представља истовремени рад на два пројекта Републичког завода, у зони заштите Царичиног Града и студије заштите Радан планине.).